

Korkein oikeus

[Etusivu](#) » [Ennakkopäätökset](#) » KKO:2022:44 [2022](#) »

KKO:2022:44

Tekijänoikeus

Perusteettoman edun palautus

Diaarinumero:

S2020/67

Taltionumero:

1102

Antopäivä:

27.6.2022

ECLI-tunniste:

ECLI:FI:KKO:2022:44

Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry oli toimittanut televisioyhtiölle tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttämiseen perustuvia korvauksia koskevat laskut, jotka televisioyhtiö oli pääosin maksanut. Markkinaoikeus vahvisti televisioyhtiön kanteen perusteella tekijänoikeuskorvauksille tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain 35 §:n 2 momentin mukaisen kohtuullisen määrän, joka oli televisioyhtiön maksamaa määrää pienempi.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry veloitettiin palauttamaan televisioyhtiön sille maksamat tekijänoikeuskorvaukset siltä osin kuin ne ylittivät tekijänoikeuskorvausten kohtuulliseksi vahvistetun määrän. (Ään.)

L tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista 35 § 2 mom

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Asian tausta

Televisioyhtiö X Oy oli käyttänyt Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n (Teosto) edustamien musiikintekijöiden teoksia televisiokanavillaan ja palveluissaan. Teostolla ja X Oy:llä oli ollut vuoden 2013 loppuun saakka voimassa oleva sopimus musiikin käytöstä ja siitä maksettavasta korvauksesta. Vuosina 2014–2016 asianosaiset olivat toimineet siten, että X Oy oli käyttänyt Teoston musiikkia liiketoiminnassaan ja käytöstä oli maksettu korvausta ensin osittain. Lopullisesta korvauksen määrästä oli neuvoteltu ja sovittu sen jälkeen, kun käyttö oli jo alkanut.

X Oy oli jatkanut musiikin käyttöä vuosina 2017 ja 2018. Osapuolet eivät olleet kuitenkaan päässeet sopimukseen käyttökorvauksen määrästä vuoden 2017 alusta lukien. Teosto oli lähettänyt X Oy:lle musiikin käytöstä hinnastonsa mukaisia laskuja, joiden määrä perustui osaltaan laskutushetken arvioon X Oy:n liikevaihdosta. X Oy oli suorittanut vuosien 2017 ja 2018 aikana Teostolle noin 80 prosenttia sen hinnaston mukaan lasketusta käyttökorvauksen määrästä.

Kanne ja vastakanne sekä vastaukset

Teosto vaati kanteessaan, että markkinaoikeus vahvistaa Teoston hinnaston mukaan vuosien 2017 ja 2018 osalta laskettujen kanavakohtaisten hintojen olevan tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (yhteishallinnointilaki) 35 §:n mukaiset. Lisäksi Teosto vaati, että X Oy veloitetaan suorittamaan sille vuosien 2017 ja 2018 osalta hinnaston mukaiseen hintaan nähden maksamatta oleva osuus (vuoden 2017 osalta 1 080 853,22 euroa ja vuoden 2018 osalta 1 065 239,37 euroa).

Teosto vetosi vaatimustensa perusteena siihen, että Teoston ja X Oy:n välillä oli sovittu Teoston hinnaston mukaisesta käyttökorvauksesta. Toissijaisesti kyse oli teosten käytöstä ilman Teoston lupaa ja siten tekijänoikeuden loukkauksesta, minkä perusteella X Oy oli velvollinen suorittamaan käytöstä Teostolle kohtuullista hyvitystä. Teosto katsoi, että hinnastot muodostivat joka tapauksessa kauppalain 45 §:n mukaisen kohtuullisen ja käyvän hinnan, jos hinnoista ei voitaisi katsoa sovitun konkludenttisesti.

X Oy vaati kanteen hylkäämistä vedoten kiistämisensä perusteena muun ohella siihen, että Teoston hinnaston mukaiset käyttökorvaukset eivät olleet yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla kohtuullisia.

X Oy nosti vastakanteen, jossa se vaati markkinaoikeutta vahvistamaan, että X Oy:n Teostolle vuosilta 2017 ja 2018 suorittamien käyttöoikeuksien yhteishallinnointilain 35 §:n ja joko kauppalain 45 §:n mukainen kohtuullinen hinta tai varallisuusarvokorvauksista oikeustoimista annetun lain 36 §:n perusteella kohtuulliseksi soviteltu hintataso oli Ruotsin yhteishallinnointijärjestön STIMin maksuttomiin ja maksullisiin televisiokanaviin soveltama hintataso.

Lisäksi X Oy vaati, että markkinaoikeus velvoittaa Teoston palauttamaan sille vuosien 2017 ja 2018 osalta vahvistusvaatimuksessa tarkoitetun yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentin mukaisen hintatason ylittävät ja siten liikaa maksetut tekijänoikeuskorvaukset.

X Oy vetosi palautusvaatimuksensa perusteena ensisijaisesti siihen, että Teosto oli saanut perusteetonta etua laskuttamalla X Oy:ltä yhteishallinnointilain vastaisesti liikaa tekijänoikeuskorvauksia. X Oy:n mukaan Teoston ja X Oy:n välillä oli teosten käyttöoikeudesta sopimus, jossa ei ollut hintaehtoa. Käyttökorvauksen määrä oli siten kauppalain 45 §:n mukainen, yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentissa tarkoitettu kohtuullinen hinta.

X Oy:n mukaan se oli enempien riitaisuuksien välttämiseksi ja teosten käytön jatkumisen turvaamiseksi suorittanut osan Teoston vaatimista määristä. X Oy oli ollut toiminnassaan riippuvainen Teostosta, ja X Oy oli ollut pakotettu tekemään Teostolle kohtuuttomia ja lainvastaisia maksusuorituksia. Osapuolet eivät olleet päässeet sovintoon korvauksista, eikä X Oy:n tekemien maksujen tarkoitus ollut toteutunut. Toissijaisesti Teosto oli vahingonkorvausvastuussa siltä osin kuin X Oy:n suoritukset olivat ylittäneet lainmukaiset ja kohtuulliset määrät.

Mikäli asianosaisten katsottaisiin sopineen Teoston hinnaston mukaisista käyttökorvauksista, hintaehtoa oli viimesijaisesti soviteltava yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentin mukaiselle tasolle.

Teosto vaati vastakanteen hylkäämistä vedoten kiistämisensä tueksi muun ohella siihen, että Teoston ja X Oy:n välillä oli sovittu Teoston hinnaston mukaisesta käyttökorvauksesta. Joka tapauksessa yhteishallinnointilain 35 § ei perustanut saamisoikeutta, eivätkä riitatilanteessa ja sen ratkaisemiseksi sovintotarkoituksessa suoritettut maksut olleet suorituksina sillä tavoin perusteettomia, että ne voisivat tulla palautetuiksi. Teosto ei ollut myöskään rikkonut sopimusta, eikä se ollut vahingonkorvausvastuussa. Korvaustason sovittelulle elinkeinonharjoittajien välillä ei ollut käsillä olevissa olosuhteissa aihetta.

Markkinaoikeuden tuomio 29.11.2019 nro 513/19

Markkinaoikeus arvioi erikseen Teoston maksuttomien ja maksullisten televisiokanavien käyttökorvausten kohtuullisuutta.

Markkinaoikeus vahvisti maksuttomien kanavien osalta, että Teoston hinnaston mukaisesti vuosilta 2017 ja 2018 lasketut hinnat olivat yhteishallinnointilain 35 §:n mukaiset. Markkinaoikeus katsoi, että Teosto oli sallinut X Oy:n jatkaa musiikin käyttöä, eikä kyse ollut siten tekijänoikeuden loukkauksesta. Markkinaoikeus katsoi edelleen, että X Oy ei ollut sitoutunut Teoston hinnastohintojen maksamiseen ja että yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentin mukaista kohtuullista hintaa oli tässä asiassa pidettävä kauppalain 45 §:ssä tarkoitettuna kohtuullisena hintana. Markkinaoikeus velvoitti X Oy:n suorittamaan Teostolle tältä osin maksamattomat käyttökorvaukset.

Sen sijaan maksullisten kanavien osalta markkinaoikeus hylkäsi Teoston vahvistus- ja suoritusvaatimukset. Markkinaoikeus vahvisti X Oy:n vaatimuksesta maksullisten kanavien osalta yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi kohtuulliseksi hinnaksi vuosille 2017 ja 2018 hintatason, joka määräytyi STIMin hinnaston mukaisen prosenttiosuuden ja X Oy:n toteutuneen liikevaihdon perusteella.

Markkinaoikeus totesi, että X Oy oli maksullisten televisiokanavien osalta suorittanut Teostolle huomattavasti enemmän kuin yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentin mukaisesti kohtuullisena pidettävän hinnan. X Oy:n maksamille korvauksille oli kuitenkin niitä tehtäessä ollut peruste ja X Oy oli myös voinut harkita, minkä suuruisina se korvaukset siinä vaiheessa maksaa. Markkinaoikeus katsoi, että perusteettoman edun palautukselle ei ollut tältä osin edellytyksiä.

Markkinaoikeus totesi, että myöskään sopimusperusteiselle vahingonkorvaukselle tai maksujen palauttamiselle varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n perusteella ei ollut perusteita. Markkinaoikeus hylkäsi siten X Oy:n vaatimuksen kohtuulliseksi katsotun hintatason ylittävien maksujen palauttamisesta.

Asian on ovat ratkaisseet markkinaoikeustuomarit Anne Ekblom-Wörlund, Pertti Virtanen, Sami Myöhänen ja Pekka Savola.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

X Oy:lle myönnettiin valituslupa oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla rajoitettuna koskemaan kysymystä siitä, onko Teosto velvollinen palauttamaan X Oy:lle sen maksamat tekijänoikeuskorvaukset vuosilta 2017 ja 2018 siltä osin kuin niiden määrä ylittää markkinaoikeuden tuomiossa maksullisten televisiokanavien osalta lainmukaisiksi vahvistettuihin hintoihin perustuvan korvausmäärän.

X Oy vaati valituksessaan, että Teosto veloitetaan palauttamaan sille perusteettomana etuna, vahingonkorvauksena tai soviteltuna kohtuullisena hintana X Oy:n Teostolle maksullisten televisiokanavien osalta maksaman kohtuullisen korvauksen ylittävän määrän, eli vuoden 2017 osalta 138 425,67 euroa ja vuoden 2018 osalta 193 349,10 euroa, molemmat määrät lisättyinä 10 prosentin arvonlisäveron osuudella, korkoineen.

Teosto vaati vastauksessaan, että valitus hylätään.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Asian tausta ja kysymyksenasettelu

1. Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry (Teosto) on tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (yhteishallinnointilaki) 4 §:n 1 kohdassa tarkoitettu yhteishallinnointiorganisaatio, joka hallinnoi edustamiensa oikeudenhaltijoiden tekijänoikeuksia muun ohella myöntämällä niihin käyttöoikeuksia.
2. X Oy on käyttänyt televisiokanavillaan Teoston edustamien oikeudenhaltijoiden teoksia. Osapuolten välillä oli aiemmin ollut sopimus teosten käytöstä ja korvauksista. Sopimussuhteessa oli ainakin vuosina 2014–2016 noudatettu käytäntöä, jonka mukaisesti X Oy oli maksanut käyttämästään musiikista ensin osittain ja hinnasta oli neuvoteltu ja sovittu sen jälkeen, kun käyttö oli jo alkanut. Asiassa on kysymys teosten käytöstä vuosina 2017 ja 2018. Noina vuosina Teosto on sallinut X Oy:n jatkaa musiikkiteosten käyttämistä vaatien X Oy:ltä hinnastonsa mukaista korvausta. X Oy ei ollut hyväksynyt Teoston näitä vuosia koskevia hintavaatimuksia. Osapuolten välillä ei siten ole ollut sopimusta mainittuina vuosina käytetyn musiikin hinnasta. X Oy on kyseisenä aikana suorittanut laskujen perusteella Teostolle 80 prosenttia sen vaatimista määristä.
3. Markkinaoikeudessa on käsitelty Teoston kannetta ja X Oy:n nostamaa vastakannetta. Markkinaoikeus on X Oy:n vaatimuksesta vahvistanut teosten käyttöoikeuksia maksullisilla televisiokanavilla vuosina 2017 ja 2018 koskevaksi kohtuulliseksi hinnaksi Ruotsin yhteishallinnointijärjestön Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå STIM u.p.a:n (STIM) soveltaman korvaustason.
4. Markkinaoikeus on todennut X Oy:n suorittaneen maksullisten televisiokanavien osalta Teostolle huomattavasti enemmän kuin kohtuullisena pidettävän hinnan. Markkinaoikeus on kuitenkin hylännyt X Oy:n vaatimuksen suoritusten palauttamisesta katsoen, että X Oy:n maksamille korvauksille on ollut niitä tehtäessä peruste ja että X Oy on voinut harkita sitä, minkä suuruisina se maksaa korvaukset.
5. Korkeimmassa oikeudessa on kysymys siitä, onko Teosto velvollinen palauttamaan X Oy:lle sen teosten käytöstä suorittamat korvaukset siltä osin kuin niiden määrä on ylittänyt markkinaoikeuden kohtuulliseksi katsoman hinnan.

Sovellettavat säännökset

6. Kauppalain 45 §:n mukaan ostajan on maksettava säännöksestä tarkemmin kuvattujen kriteereiden valossa arvioituna kohtuullinen hinta, jos tavaran hintaa ei voida katsoa sovitun. Kauppalaki soveltuu lähtökohtaisesti myös tässä tarkoitettuihin tekijänoikeuksiin. Asiassa ei ole ollut riitaa kaupan kohteen laadusta tai ominaisuuksista vaan siitä, mitä on pidettävä kohtuulliseksi katsottavana käypänä hintana sopimusolosuhteet huomioon ottaen.
7. Kohtuullisen hintatason määrittelyn kriteerit perustuvat erillissäätelyyn silloin, kun kysymys on tekijänoikeusjärjestön ja teosten käyttäjän välisestä käyttöoikeussopimuksesta. Teoston ja X Oy:n väliseen sopimussuhteeseen sovelletaan yhteishallinnointilakia, jolla on saatettu kansallisesti voimaan Euroopan parlamentin ja neuvoston 26.2.2014 antama direktiivi 2014/26/EU tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista sekä usean valtion alueen kattavasta musiikkiteosten oikeuksien lisensioinnista verkkokäyttöä varten sisämarkkinoilla (yhteishallinnointidirektiivi).
8. Yhteishallinnointiorganisaation suhdetta teosten käyttäjiin on säännelty yhteishallinnointilain 7 luvussa, jonka säännöksillä pyritään esitöiden (HE 119/2016 vp s. 24) mukaan turvaamaan teosten käyttäjien asemaa suhteessa yhteishallinnointiorganisaatioihin, jotka yleensä ovat määräävässä markkina-asemassa.

9. Yhteishallinnointilain 35 §:ssä on säädetty yhteishallinnointiorganisaation ja käyttäjän välisiä lisensiointiehtoja koskevista vaatimuksista. Pykälän 2 momentin mukaan yksinoikeuksien ja korvausoikeuksien hintojen on oltava kohtuullisia. Pykälällä on saatettu voimaan yhteishallinnointidirektiivin 16 artiklan 2 kohta. Lain esitöiden (HE 119/2016 vp s. 68) mukaan direktiivin edellyttämän säännöksen tarve on ymmärrettävä sen kilpailuoikeudellista taustaa vasten sekä eritoten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 102 artiklan ja Euroopan unionin tuomioistuimen yhteishallinnointiorganisaation määräävän markkina-aseman tarkasteluun perustuneen oikeuskäytännön valossa.

10. Yhteishallinnointidirektiivin 36 artiklan 3 kohdassa edellytetään tehokkaiden, oikeasuhteisten ja varoittavien seuraamusten määräämistä, jos direktiivin täytäntöönpanemiseksi annettuja kansallisia säännöksiä ei ole noudatettu. Direktiivin johdanto-osan 50 perustelukappaleen mukaan direktiivissä ei säädetä seuraamusten tai toimenpiteiden tyypeistä. Yhteishallinnointilain esitöissä onkin yhteishallinnointidirektiivin sääntelyn mukaisesti pidetty lähtökohtana sitä, että direktiivi jättää kansalliselle täytäntöönpanolle tältä osin laajasti liikkumavaraa (SiVM 14/2016 vp s. 8 sekä LaVL 18/2016 vp s. 4).

11. Markkinaoikeus voi yhteishallinnointilain 65 ja 66 §:n nojalla kieltää yhteishallinnointiorganisaatiota muun ohella käyttämästä sopimusehtoa, joka on käyttäjien kannalta lain 35 §:n vastainen. Yhteishallinnointilakiin ei kuitenkaan sisälly säännöksiä sopimuksen osapuolten välisessä suhteessa määrättävistä seuraamuksista lisensiointiehtojen ollessa yhteishallinnointilain 35 §:n vastaisia. Palautusvelvollisuutta on siten arvioitava niiden yleisten siviilioikeudellisten periaatteiden pohjalta, joita sovelletaan kiellonvastaisiin suorituksiin.

Korkeimman oikeuden arviointi Teoston ja X Oy:n välisestä sopimuksesta sekä palautusvelvollisuudesta

12. Markkinaoikeuden tuomiossa on katsottu, että yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentin mukaista kohtuullista hintaa on tässä asiassa pidettävä kauppalain 45 §:ssä tarkoitettuna kohtuullisena hintana (kohta 96). Yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentissa tarkoitettuna kohtuullisena hintana markkinaoikeus on pitänyt maksullisten televisiokanavien osalta STIM:in hinnaston mukaista korvausta vastaavaa määrää. Tämän hintatason ylittävin osin Teoston perimä hinta on siten kauppalain 45 §:ssä ja yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentissa ilmaistun kiellon vastainen. Teostolla ei siksi ole ollut oikeutta periä X Oy:ltä tätä suurempia korvauksia. X Oy on kuitenkin suorittanut Teostolle osasuorituksina huomattavasti enemmän kuin edellä todetun mukaisesti kohtuullisena pidettävän hinnan.

13. Korkein oikeus toteaa, että X Oy on Teoston sallimin tavoin käyttänyt toiminnassaan Teoston hallinnoimia musiikkiteoksia tilanteessa, joissa osapuolet ovat olleet erimielisiä käytön korvauksista. X Oy:llä ei ole ollut maksullisten televisiokanavien osalta käyttöoikeussopimukseen perustuvaa maksuvelvollisuutta, eikä Teostolla vastaavasti ole ollut oikeutta perimiinsä maksuihin STIM:in hinnaston mukaisen tason ylittäviltä osin. Kohtuullisen hintatason ylittävillä suorituksilla ei siten ole ollut perustetta. Kun X Oy on vaatinut jo tekemiään maksusuorituksia näitä osin palautettavaksi, vaatimusta on arvioitava X Oy:n ensisijaisen perusteen mukaisesti siviilioikeudessa vakiintuneiden perusteettoman edun palauttamista koskevien periaatteiden valossa.

14. Lähtökohtaisesti perusteettomat varallisuudensiirrot on oikaistava (ks. esim. Olli Norros, Velvoiteoikeus, 2. uudistettu painos 2018, s. 118). Poikkeuksellisesti suorituksensaaja saattaa kuitenkin olla oikeutettu pitämään perusteettomasti saamansa suorituksen. Näin on esimerkiksi tilanteissa, joihin sovelletaan niin sanottua puuttumattomuusperiaatetta, kuten esimerkiksi silloin, kun kysymys on mustasta kauppahinnasta tai uhkapelivelasta. Puuttumattomuusperiaatetta on kuitenkin pidettävä velvoiteoikeudellisena poikkeuksena, jonka soveltamisala on suppea. Käsillä oleva tilanne ei rinnastu näihin. Asiassa ei siksi ole kysymys sellaisista kiellonvastaisista suorituksista, joihin puuttumattomuusperiaate soveltuisi ja joita ei ole oikeutta saada takaisin.

15. Velvollisuus palauttaa perusteeton etu voi lisäksi väistyä vastaanottajan vilpittömän mielen suojaamiseksi. Pitkään jatkunut käytäntö saattaa synnyttää käytännön sitovuutta koskevia perusteltuja odotuksia. Velvoiteoikeudessa pyritään yleensä suojaamaan vastapuolen käyttäytymisen perusteella syntynyttä vilpittömää mieltä.

16. X Oy on tehnyt Teoston sille osoittamien laskujen perusteella sittemmin määritellyn kohtuullisen hinnan ylittäviä maksusuorituksia kahden vuoden ajan. Vaikka osapuolten välillä on ollut erimielisyyttä korvaustasosta, X Oy ei ole vuosia 2017 ja 2018 koskevia maksusuorituksia tehdessään ilmoittanut Teostolle pitävänsä tekemiensä suoritusten määräisiä käyttökorvauksia kohtuuttomina tai perusteettomina taikka tulevansa vaatimaan niitä miltään osin palautettaviksi. Teostolle on saattanut X Oy:n maksukäytännön vuoksi perustellusti syntyä käsitys siitä, että Teoston vaatimille käyttöoikeuskorvauksille on ollut X Oy:n mielestä peruste X Oy:n tekemien suoritusten määräisinä.

17. Korkein oikeus toteaa asiassa ilmenneen, että osapuolten välillä on aiemmin noudatettu käytäntöä, jossa X Oy on käyttänyt musiikkiteoksia toiminnassaan suorittaen käytön aikana vain osakorvauksia ja lopullisesta hinnasta on sovittu jälkikäteisesti. Osapuolten käyttäytyminen vuosien 2017 ja 2018 osalta tulee ymmärrettäväksi tätä taustaa vasten. Kuten markkinaoikeuden tuomiosta ilmenee, X Oy ei ollut nimenomaisesti eikä konkludenttisesti hyväksynyt Teoston vuoden 2017 ja 2018 hintoja (kohta 88). Kumpikaan osapuoli ei välttämättä pysty maksusuorituksia tehtäessä luotettavasti ennakoimaan, mille tasolle kohtuullinen hinta määritetään mahdollisen riitatilanteen johtaessa oikeudenkäyntiin. Liiketoiminnassaan teosten käytöstä riippuvainen osapuoli saattaa lisäksi käytön jatkuvuuden turvaamiseksi suorittaa riitatilanteessakin yhteishallinnointiorganisaation vaatimia, jo maksuhetkellä kohtuuttomina pitämiään maksuja ylläpitääkseen liiketoimintaansa. Teosto on kyseessä olevan alan keskeisimpiä ja kokeneimpia toimijoita. Sen voidaan edellyttää tietävän, ettei se voi periä yhteishallinnointilain 35 §:n mukaisesti määräytyvää hintatasoa korkeampia maksuja. Näiden seikkojen vuoksi asiassa ei ole vilpittömän mielen suojaa tukevia perusteita.

Johtopäätös palautusvelvollisuudesta

18. Korkein oikeus toteaa, että X Oy:n Teoston vaatimuksesta tekemien kohtuuttomiksi katsottujen käyttöoikeusmaksujen jäämistä Teoston hyödyksi ei voida pitää kysymyksessä olevan sääntelyn tavoitteiden mukaisena. Suoritusten jäämistä Teostolle ei puolla vakiintunut perusteettoman edun palauttamista koskeva pääperiaate, eikä tilanne ole myöskään rinnastettavissa niihin poikkeuksiin, jolloin perusteettomasti saatua varallisuusetua ei palauteta.

19. Korkein oikeus katsoo edellä esitetyillä perusteilla, että X Oy:n Teostolle suorittamat maksut teosten käytöstä maksullisilla televisiokanavilla vuosilta 2017 ja 2018 ovat olleet perusteettomia siltä osin kuin ne ovat ylittäneet markkinaoikeuden tuomiossa vahvistetun kohtuullisen korvaustason. Teosto on siten velvoitettava palauttamaan suoritukset X Oy:lle kyseisiltä osin.

20. X Oy on Korkeimmassa oikeudessa vaatinut palautettavaksi kohtuullisen korvauksen ylittävänä määränä vuoden 2017 osalta 138 425,67 euroa ja vuoden 2018 osalta 193 349,10 euroa, molemmat määrät lisättyinä 10 prosentin arvonlisäveron osuudella. Teosto ei ole yksilöidysti lausunut vaatimusten määrästä, eikä se ole kiistänyt X Oy:n vaatimuksen perusteena olevan laskutoimituksen oikeellisuutta. Korkein oikeus hyväksyy X Oy:n vaatimukset näin ollen myös määrällisesti.

Tuomiolauselmä

Markkinaoikeuden tuomiota muutetaan seuraavasti:

Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry velvoitetaan suorittamaan X Oy:lle perusteettoman edun palautuksena 138 425,67 euroa lisättynä 10 prosentin arvonlisäveron osuudella, korkolain 4 §:n mukaisine korkoineen 11.2.2019 lukien sekä 193 349,10 euroa lisättynä 10 prosentin arvonlisäveron osuudella, korkolain 4 §:n mukaisine korkoineen 24.4.2019 lukien.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Juha Häyhä, Pekka Koponen (eri mieltä), Ari Kantor, Jussi Tapani ja Alice Guimaraes-Purokoski (eri mieltä). Esittelijä Sanna Holkeri.

Eri mieltä olevien jäsenten lausunnot

Oikeusneuvos Guimaraes-Purokoski: Olen asian lopputuloksesta samaa mieltä enemmistön kanssa. Enemmistön perusteluiden kohdissa 6 ja 12 lausutusta poiketen totean seuraavan:

Kauppalakia sovelletaan yleislakina myös esillä olevassa asiassa tarkoitettuihin tekijänoikeuden luovutuksiin. Kauppalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaisesti (HE 93/1986 vp s. 48) arvopaperien, saatavien ja muiden oikeuksien luovutuksen osalta on kuitenkin otettava huomioon kaupan kohteen erityisluonne. Lisäksi erityiset velkakirja- ja arvopaperioikeudelliset periaatteet syrjäyttävät velkakirjojen ja arvopaperien luovutuksessa kauppalain säännökset.

Kauppalain 45 §:n yleissäännöksen mukaan jos tavarahan hintaa ei voida katsoa sovitun, ostajan on maksettava hinta, joka on kohtuullinen ottaen huomioon tavarahan laatu ja ominaisuudet, kaupantekohetken käypä hinta sekä muut olosuhteet. Pykälää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 93/1986 vp s. 100–101) on lähemmin tarkasteltu kohtuullisen hinnan määräytymisen tekijöitä mainittua säännöstä sovellettaessa. Tällaisina on tuotu esiin muun ohella kaupantekoaikana voimassa oleva hinnasto tai myyjän markkinoinnissa ilmoittama hinta. Käypänä hintana on mainittu myös hinta, jota myyjät yleensä noudattavat samanlaisen tavarahan kaupassa vastaavissa olosuhteissa.

Korkeimman oikeuden esillä olevan ratkaisun 9 kohdassa todetun mukaisesti yhteishallinnointilain 35 §:llä on saatettu kansallisesti voimaan yhteishallinnointidirektiivin 16 artiklan 2 kohdan mukainen tekijänoikeuskorvausten kohtuullisuutta koskeva sääntely kohtuullisuutta koskevina arviointiperusteineen. Totean, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti yhteishallinnointidirektiivin 16 artiklan 2 kohtaan sisältyvät merkitykselliset kriteerit sen arvioimiseksi, asettaako yhteishallinnointiorganisaatio kohtuullisia tariffeja tekijänoikeuskorvauksia kerätessään (tuomio 25.11.2020, SABAM, C-372/19, EU:C:2020:959, 21 kohta). Mainitussa unionin tuomioistuimen tuomiossa sekä siinä viitatussa oikeuskäytännössä on tekijänoikeuskorvauksia kuitenkin erityisesti arvioitu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 102 artiklassa kielletyn määräävän markkina-aseman väärinkäytön valossa.

Edellä todettuun yhteishallinnointilain ja -direktiivin mukaiseen tekijänoikeuskorvausten erityiseen sääntelyyn nähden katson, että kauppalain 45 §:n mukaista yleissäännöstä tavarahan hinnan määräytymisestä tilanteessa, jossa hintaa ei voida katsoa sovitun, ei ole perusteita – saati tarvetta – soveltaa esillä olevassa asiassa. Kauppalain 45 §:n sääntelyn kohde ei rinnastu yhteishallinnointilainsäädännön taustalla olevaan tyyppitilanteeseen, jossa erityistä huomiota on kiinnitettävä tosiasiallisena monopolina toimivan tekijänoikeusjärjestön hinnoittelun kohtuullisuuteen tämän määräävän markkina-aseman väärinkäytön estämiseksi. Näin ollen tekijänoikeuskorvauksen kohtuullisuutta koskevassa arvioinnissa tulee sovellettavaksi yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentin säännös, jonka soveltamisessa ja tulkinnassa on otettava huomioon yhteishallinnointidirektiiviä koskeva unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Kauppalain 45 §:n soveltamiselle ei ole tarvetta silläkään perusteella, että esillä olevassa asiassa Teoston ja X Oy:n välillä ei ole sovittu tekijänoikeuskorvauksen määrästä. Kauppalain 45 § koskee perusteluidensa mukaisesti kauppahinnan määräytymistä siinä tapauksessa, että hinta ei ilmene sopimuksesta. Säännöstä ei ole tarpeen soveltaa yhteishallinnointilain mukaiseen tekijänoikeuskorvausten kohtuullisuusarviointiin pääsemiseksi.

Valitusluvan rajaus huomioon ottaen katson, että yhteishallinnointilain 35 §:n 2 momentin mukaisena kohtuullisena hintana on X Oy:n maksullisten televisiokanavien osalta pidettävä STIM:in hinnaston mukaista korvausta vastaavaa hintaa.

Oikeusneuvos Koponen: Olen samaa mieltä kuin oikeusneuvos Guimaraes-Purokoski.